

Proiecte politice și încercări de modernizare a Țărilor Române (secolele XVIII-XIX)

Schița lecției

1. Trăsături
2. Reformismul domnesc
3. Reformismul boieresc
4. Proiectul politic pașoptist

Trăsături

- în Moldova (1711) și în Țara Românească (1716) a fost instaurat regimul fanariot, care a rezistat până în 1822
- ultimii domni pământenii au fost Dimitrie Cantemir (Moldova) și Ștefan Cantacuzino (Țara Românească)
- **domnii erau numiți direct de Poartă**, majoritatea provenind din rândul familiilor grecești din Fanar (cartier din Constantinopol), care dețineau funcții importante în imperiu
- **domnia era cumpărată**, domnii fiind considerați funcționari ai Porții
- domnia era scurtă
- armata era desființată
- **dregătoriile erau vândute**
- au crescut obligațiile financiare față de Poartă: tribut, peșcheș, mucarer
- războaiele ruso-austro-turce au antrenat și spațiul românesc

Reformismul domnesc

- 1746: Constantin Mavrocordat desființează șerbia în Țara Românească → țărani au devenit clăcași → erau liberi, însă nu aveau pământ

- 1749: Constantin Mavrocordat desființează șerbia în Moldova → țărani au devenit clăcași → erau liberi, însă nu aveau pământ
- 1777: Transilvania → Ratio Educationis → învățământul elementar devine gratuit și obligatoriu
- 1780: în Țara Românească, în timpul lui Alexandru Ipsilanti, este promulgat primul cod de legi, intitulat Pravilniceasca condică → prevedea reorganizarea justiției
- 1785: împăratul Iosif al II-lea al Austriei desființează șerbia în Transilvania, însă măsură este anulată după moartea sa
- 1817: în Moldova este adoptat codul Callimachi, autorul fiind domnul fanariot Scarlat Callimachi → întărește proprietatea privată
- 1818: Ioan Gheorghe Caragea, domnul Țării Românești, promulgă Legiuirea Caragea → erau stabilite noi taxe pentru țărani

Reformismul boieresc

- 1769: Moldova → proiectul de republică al mării boierimi redactat de mitropolitul Gavril Callimachi → în fruntea statului trebuiau să fie 12 mari boieri
- 1772: Memoriul de la Focșani → redactat de Partida Națională din Moldova și Țara Românească, memoriul cere unirea și independența principatelor față de Imperiul Otoman, sub garanția colectivă a Rusiei, Austriei și Prusiei. Noul stat trebuia să aibă în frunte un principe pământean
- 1791: Memoriul de la Șistov → boierii români cereau desființarea raialelor, numirea de domni pământeni, neutralitatea și independența sub protectoratul Austriei și Rusiei
- 1802: Moldova → proiectul de republică al mării boierimi redactat de Dumitrache Sturdza → Plan sau o formă de oblăduire republicească aristodemocraticească → republica trebuia să fie condusă de trei divanuri formate din boieri, pe baza principiului separării puterilor în stat
- 1817-1818: Iordache Rosetti-Roznovanu a scris 8 proiecte de reformă → diminuarea rolului instituției domniei în favoarea Adunării Obștești și a Divanului, ambele formate din boieri
- 1821: revoluția lui Tudor Vladimirescu → Cererile norodului românesc → se

dorea acordarea dregătoriilor pe merit, desființarea vămilor și libertatea comerțului intern și extern, reînființarea armatei naționale → Tudor a preluat puterea Țării Românești în martie 1821, însă a fost asasinat de aliații săi din Eteria, fiind acuzat de sprijinirea intervenției turcești

- 1821: revoluția lui Tudor Vladimirescu → 1822: revenirea la domniile pământene în Țara Românească (Grigore Dimitrie Ghica) și Moldova (Ioniță Sandu Sturdza)
- 1822: Moldova → Constituția Cărvunarilor → redactat de Ionică Tăutu → prevedea limitarea puterii domnești în favoarea Sfatului domnesc, autonomia față de Imperiul Otoman, acordarea de drepturi și libertăți cetățenești
- 1826: Convenția de la Akkerman → domnii erau numiți pe o perioadă de 7 ani dintre boierii pământenii, libertatea comerțului, retragerea armatei otomane din principate → turcii nu respectă convenția
- 1828-1829: războiul ruso-turc → rușii înving → tratatul de la Adrianopol (1829) → se instaura protectoratul rusesc asupra principatelor, domnii erau numiți pe viață, raialele Turnu, Giurgiu și Brăila reveneau Țării Românești, iar granița era stabilită pe Dunăre
- 1828-1834: Țara Românească și Moldova se află sub ocupație rusească → sunt adoptate Regulamentele Organice (la 1 iulie 1831 în Țara Românească și la 1 ianuarie 1832 în Moldova), documente cu rol constituțional redactate în timpul guvernării consulului general rus Pavel Kiseleff
- 1838: Actul de unire și independență → redactat de Ion Câmpineanu → cerea înlăturarea suzeranității otomane și a protectoratului rus
- 1838: Osăbitul act de numire a suveranului românilor → redactat de Ion Câmpineanu → era un proiect de constituție, care prevedea instaurarea unei monarhii constituționale, care să garanteze drepturile și libertățile cetățenești

Marea Neagră după Tratatul de Pace de la Adrianopol din 1829 | sursa: wikimedia.org

Tratatul de la Adrianopol din 1829: raialele Turnu, Giurgiu și Brăila | sursa: [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Map_of_Romania_1829.jpg)

Prevederile Regulamentelor Organice:

- aplicarea principiului separării puterilor în stat (puterea executivă era deținută de domn și Sfatul administrativ, puterea legislativă era deținută de Adunarea Obștească, iar puterea judecătorească era deținută de Înalțul Divan Domnesc)
- reorganizarea învățământului
- reînființarea armatei naționale
- unificarea impozitelor
- desființarea vămilor interne
- înființarea arhivelor de stat
- introducerea unui impozit unic pe cap de locuitor
- menținerea privilegiilor boierimii și clerului, care nu plăteau impozit
- era menținută claca (țăranii munceau câteva zile pe an pământurile boierilor fără să fie plătiți)

Primii domni regulamentari au fost Alexandru Ghica în Țara Românească și Mihail Sturdza în Moldova. Cei doi au fost numiți de Poartă și de Rusia, deși Regulamentele Organice prevedeau alegerea lor.

- 1848: a avut loc revoluția pașoptistă → a fost înfrântă → în 1849 se încheie Convenția de la Balta Liman, care prevedea numirea domnilor pe o perioadă de 7 ani de către Poartă, cu acordul Rusiei, aceștia fiind considerați înalți funcționari ai Imperiului Otoman (Barbu Știrbei în Țara Românească și Grigore Alexandru Ghica în Moldova)

Proiectul politic pașoptist

Context:

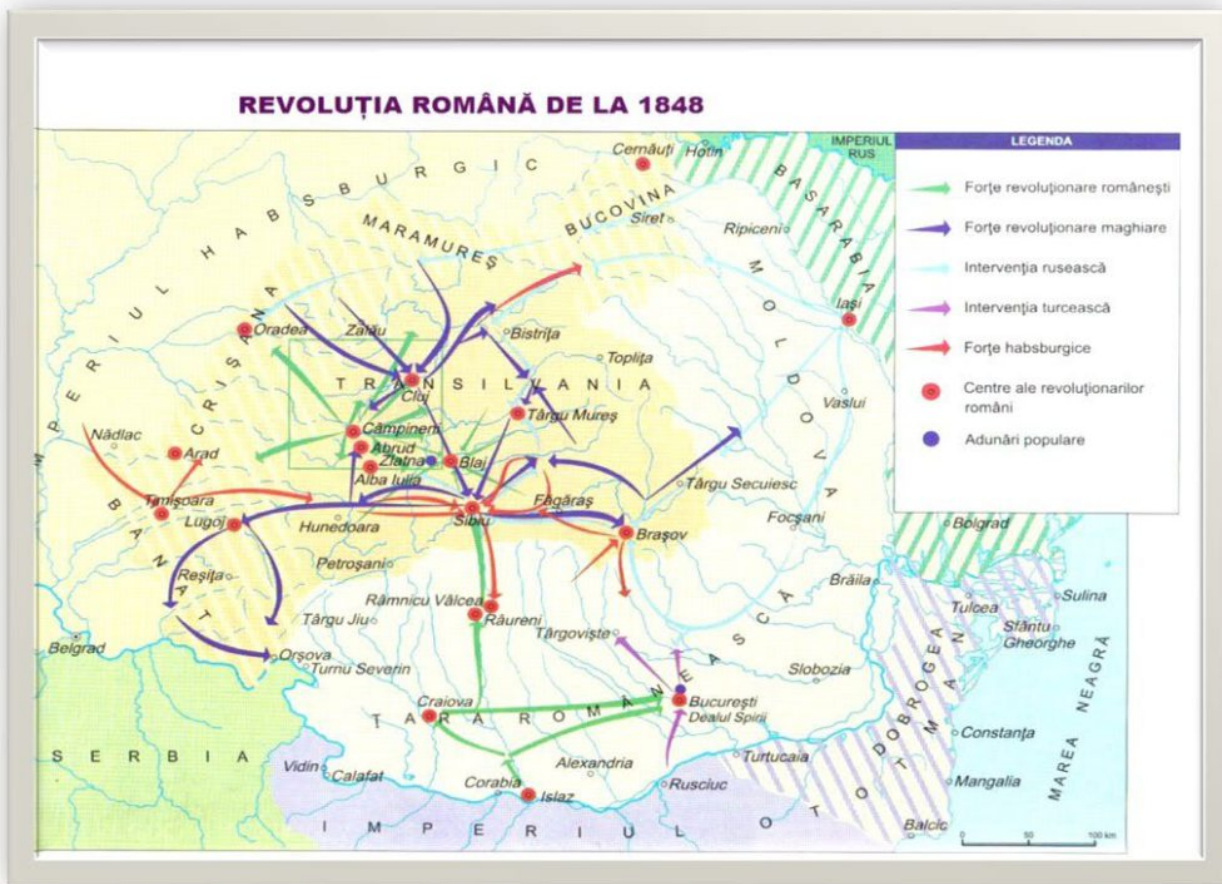
- izbucnirea unor revoluții în mai multe zone ale Europei în anul 1848, ale căror obiective erau emanciparea socială și cea națională

Cauze:

- încălcarea autonomiei de către Imperiul Rus
- politica de maghiarizare în Transilvania
- politica de germanizare în Bucovina și Banat
- necesitatea modernizării societății românești

Obiective:

- politice:
 - drepturi și libertăți individuale
 - adoptarea unor constituții
 - regimuri reprezentative
- naționale:
 - autonomie
 - înlăturarea dominației străine
 - crearea unui stat național
 - recunoașterea drepturilor politice ale națiunii române
- economice și sociale:
 - desființarea privilegiilor
 - eliberarea țăranilor și împroprietărirea lor

Revoluția de la 1848 | sursa: istoriiregasite.wordpress.com

Programe politice:

- au fost elaborate de generația pașoptistă, formată din tineri munteni, moldoveni și ardeleni plecați la studii în străinătate (mai ales în Franța), unde au luat contact cu ideile liberale
- au cuprins toate revendicările românilor de până atunci

▪ MOLDOVA

- Program: Petițiune-Proclamație
- Participanți: Vasile Alecsandri, Al.I. Cuza, Lascăr Rosetti
- Data: martie 1848
- Localitate: Iași
- Prevederi:
 - respectarea Regulamentului Organic

- reforma învățământului
 - grabnica îmbunătățire a stării locuitorilor săteni
 - reforma judecătorească
 - Consecințe: programul este respins, iar o parte dintre revoluționari sunt arestați (unii reușesc să fugă în Transilvania)
-

▪ **TRANSILVANIA**

- Program: Petiția-Națională
 - Participanți: Simion Bărnuțiu, Vasile Alecsandri, Al.I. Cuza, Dimitrie Brătianu
 - Data: mai 1848
 - Localitate: Blaj
 - Prevederi:
 - oficializarea limbii române
 - reprezentarea proporțională cu numărul românilor în Dietă, administrație, justiție
 - independența bisericii române
 - desființarea iobăgiei fără despăgubire
 - gardă națională
 - libertatea persoanei, a cuvântului, a întrunirilor
 - Consecințe: Dieta de la Cluj votează anexarea Transilvaniei la Ungaria → hotărârea este acceptată de împărat
-

▪ **TRANSILVANIA**

- Program: Prințipurile noastre pentru reformarea patriei
- Data: mai 1848
- Localitate: Brașov
- Prevederi:
 - desființarea clăcășiei și împrăștierea fără despăgubire
 - egalitate în fața legii
 - desființarea privilegiilor
 - participarea tuturor la plata impozitelor
 - ***unirea Moldovei și Valahiei într-un stat independent românesc***

- Consecințe: în toamna anului 1848 are loc o nouă adunare la Blaj → Avram Iancu organizează rezistența armată în Munții Apuseni → au loc încercări de pacificare între români și unguri, întreprinse de Bălcescu → armatele maghiare capitulează la Șiria în fața trupelor ruso-austriece
-

- **ȚARA ROMÂNEASCĂ**

- Program: Proclamația de la Islaz
 - Participanți: Ion Heliade Rădulescu, Cristian Tell, Ștefan Golescu
 - Data: iunie 1848
 - Localitate: Islaz
 - Prevederi:
 - independență administrativă și legislativă (menținerea autonomiei)
 - egalitate în drepturi politice
 - adunare generală reprezentativă
 - domn responsabil pe 5 ani
 - libertatea tiparului
 - emanciparea clăcașilor
 - împrumutarea cu despăgubire
 - gardă națională
 - instrucție egală și întreagă pentru toți românii
 - Consecințe: domnul Gheorghe Bibescu abdică → puterea revine guvernului revoluționar prezidat de mitropolitul Neofit → sunt adoptate măsuri revoluționare (iau ființă gărzii naționale, sunt desființate rangurile boierești etc.) → la presiunea rușilor, otomanii înăbușesc revoluția, învingând compania de pompieri condusă de Pavel Zăgănescu și regimentul condus de Radu Golescu în bătălia din Dealul Spirii (13 septembrie 1848)
-

- **BANAT**

- Program: Petiția neamului românesc din Ungaria și Banat
- Autor: Eftimie Murgu
- Data: iunie 1848
- Localitate: Lugoj

- Prevederi:
 - respectarea națiunii române
 - oficializarea limbii române
 - autonomia provinciei
 - autonomia Bisericii Ortodoxe
 - Consecințe: Banatul este unit cu Voivodina
-

▪ **BUCOVINA**

- Program: Petiția țării
 - Autor: Eudoxiu Hurmuzachi
 - Data: mai 1848
 - Localitate: Cernăuți
 - Prevederi:
 - autonomia Bisericii Ortodoxe
 - o dietă care să cuprindă reprezentanți ai tuturor stărilor și o conducere proprie în administrație, justiție și politică
 - libertatea persoanei
 - Consecințe: Bucovina devine autonomă și depinde direct de Curtea de la Viena
-

▪ **BUCOVINA**

- Program: Dorințele partidei naționale în Moldova
- Autor: Mihail Kogălniceanu
- Data: august 1848
- Localitate: Cernăuți
- Prevederi:
 - desființarea privilegiilor
 - împrăștierea cu despăgubire
 - egalitate în fața legii
 - libertăți democratice
 - ***unirea Moldovei și Țării Românești***
- Consecințe: Bucovina devine autonomă și depinde direct de Curtea de la Viena

Urmări:

- în Moldova rămâne domn Mihail Sturdza
- în Țara Românească este pus un caimacam în fruntea țării (locțiitor al domnului)
- Transilvania depinde direct de Imperiul Habsburgic
- Bucovina devine autonomă și depinde direct de Imperiul Habsburgic
- Banatul este unit cu Voivodina
- prin programele pașoptiste au fost trasate principalele obiective ale românilor: crearea statului modern unitar și independența